

BETA/TECHNIEK UIT BALANS

Jan Geurts, Cedefop-magazine, 21 mei '00

Voor het beter laten aansluiten van vraag en aanbod van bèta/technisch opgeleiden is in 1998 Axis opgericht als platform van onderwijs, bedrijfsleven en overheid. De Nederlandse samenleving heeft zowel in kwantitatief als kwalitatief opzicht behoefte aan een veel evenwichtiger ontwikkeling van kennis op het gebied van natuur en techniek dan nu het geval is. Deze kennis is hard nodig voor de versterking van het competitief vermogen van bedrijven en instellingen en meer algemeen: voor groei van de economie en werkgelegenheid.

Hoe Axis de balans tussen vraag en aanbod mee wil helpen te verbeteren is uitgewerkt in jaarplannen voor 1999 en 2000. Drie hoofdrollen worden voor Axis onderscheiden: projectparticipant, netwerkorganisator en kenniscentrum. Samen met overheid, onderwijs en bedrijfsleven onderneemt Axis als projectparticipant activiteiten in de vorm van pilotprojecten. In deze projecten wordt geprobeerd op originele manieren vraag en aanbod beter met elkaar in evenwicht te brengen. Als netwerkorganisator brengt Axis partijen op landelijk, regionaal en sectoraal niveau bij elkaar om zo synergie in de aanpak te realiseren.

In Nederland is reeds veel gebeurd en ook nu nog gebeurt er heel veel om de aansluitingsproblematiek van bèta/technisch opgeleiden te bestrijden. Talrijke initiatieven binnen en buiten het onderwijs beogen in kwantitatief of kwalitatief opzicht verbeteringen te bewerkstelligen. Tot nu toe is de kennis over het slagen of falen van deze initiatieven niet systematisch verzameld. Via haar rol als kenniscentrum wil Axis in deze lacune voorzien. De studie "Beta/techniek uit balans" is hiervan een voorbeeld: er wordt een beeld gegeven van de situatie eind negentiger jaren.

Axis zal het niet bij deze studie laten. De opzet is dat op basis van verder onderzoek en evaluaties van eigen projecten en van projecten die andere organisaties uitvoeren, op het gebied van bèta/techniek best practices wordt verzameld. Jaarlijks zal hierover verslag worden gedaan in een trendrapportage.

In "Beta/techniek uit balans" is bij het inventariseren van knelpunten tussen aanbod en vraag naar bèta/technici en mogelijke oplossingen de weg gevolgd van vraagkant naar aanbodkant. Hierbij zijn twee perspectieven gehanteerd: een institutioneel en een individueel perspectief. Begonnen wordt met de institutionele kant. In hoofdstuk 2 komt de ontwikkeling van de omvang en de aard van de bèta/technische beroepsarbeid aan de orde. Hierbij is aandacht gegeven aan traditionele beroepssectoren, zoals ambacht en industrie, en aan de nieuwe beroepssector: ICT. Er wordt op gewezen dat men niet alleen mag inzoomen op deze sectoren, omdat dan een te beperkte of enge definitie van de bèta/technische beroepenwereld wordt gebruikt. Want ook in andere beroepen speelt bèta/techniek een belangrijke rol, bijvoorbeeld in beroepen met een handels-, administratief-, landbouw- of gezondheidszorgkarakter. Dit heeft consequenties voor de kijk op de aansluitingsproblemen en mogelijke oplossingsrichtingen. Bij het in kaart brengen van de vraagkant wordt aparte aandacht besteed aan de rol van bedrijven. Bedrijven spelen immers een sleutelrol bij de ontwikkeling van de kwantiteit en kwaliteit van de bèta/technische werkgelegenheid.

Vanuit institutioneel perspectief is vervolgens aandacht besteed aan de aanbodkant. In hoofdstuk 3 tot en met 5 is de gehele onderwijskolom verkend. Bèta/techniek beperkt zich immers niet tot een onderwijstype, maar is juist typeoverstijgend. Achtereenvolgens is gekeken naar het basisonderwijs; in het voortgezet onderwijs naar de basisvorming, naar de bovenbouw van het algemeen voortgezet onderwijs (AVO) en naar het voorbereidend

middelbaar beroepsonderwijs (VMBO). Hierna komt het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) aan bod en tot slot het hoger onderwijs (HBO en WO). Per type wordt aan de orde gesteld: de stand van zaken met betrekking tot inhoud en structuur van het bèta/technisch onderwijs, de deelname en veelbelovende nieuwe ontwikkelingen.

De meer individuele kant van de aansluiting krijgt in de hoofdstukken 6 en 7 de aandacht. In hoofdstuk 6 wordt uitvoerig stilgestaan bij keuzeprocessen van jongeren en de factoren die een belangrijke rol spelen in studie- en beroepskeuzeprocessen. Hoofdstuk 7 maakt duidelijk dat meisjes en allochtonen in principe een grote bèta/techniekreserve vormen. Mogelijke oorzaken van dit verborgen talent voor bèta/techniek worden besproken en aanknopingspunten gegeven om onderwijs en beroepsarbeid voor deze groepen aantrekkelijker te maken. Opgemerkt is dat de snel groeiende tekorten in de ICT-sector wellicht een kans bieden om het 'verborgen talent' versneld op te sporen en in te zetten.

De belangrijkste conclusies van de studie worden in hoofdstuk 8 samengevat. Kwantitatieve en kwalitatieve discrepanties laten zien dat vraag en aanbod in Nederland uit balans zijn. Er moet dan ook nog veel verbeterd en vernieuwd worden in de kenniskringloop van bèta/techniek. Er is daarom in dit laatste hoofdstuk een ambitieuze agenda uitgewerkt die betrokken partijen uitnodigt aan de slag te gaan of beter gezegd, dit te blijven doen. Immers de vele activiteiten en projecten, die reeds lopen op dit gebied, versterken het vertrouwen dat deze uitdaging graag wordt opgepakt. Er mag dan ook worden gezegd dat reeds sprake is van een bèta/technisch elan. Om dit krachtiger en effectiever te maken verdient het alle steun. Axis is een platform dat hiervoor is opgericht. Het moet bedrijven, scholen en individuen enthousiasmeren, stimuleren en faciliteren om een meer bèta/techniek+ profiel te kiezen. De onderzoekers verwachten dat wanneer zo meer aantrekkelijke beroepen ontstaan en ook meer aantrekkelijke leerwegen voor deze beroepen, individuen beslist niet achterblijven. Jongeren (en ook ouderen) zullen met genoegen kiezen voor een perspectiefvolle school- en beroepsloopbaan in de bèta/techniek indien het hen duidelijk wordt dat ze zo belangrijke eigen waarden en verwachtingen kunnen realiseren. Nu ontbreekt dit verband in hun ogen nog te vaak, is het te vaag, en is het beeld van bèta/techniek niet positief genoeg. Een krachtig bèta/technisch elan zal kunnen zorgen voor een omslag of trendbreuk. Niet ineens, maar wel stapsgewijs door het tot stand brengen van goede voorbeelden. Het gaat er om dat bedrijven, scholen en individuen concrete en zichtbare prestaties leveren op het gebied van bèta/techniek, waarop iedereen trots kan zijn. Op die manier kan bèta/techniek de juiste plek veroveren op zowel de publieke als politieke agenda. "Be good and tell it", hierom gaat het. Andersom kan niet!

De onderzoekers benadrukken dat de materiaalverzameling beslist niet uitputtend is geweest in deze studie over bèta/techniek. Met hulp van experts is geprobeerd op een quick scanachtige wijze een aantal hoofdzaken van de problematiek op tafel te krijgen. De bevindingen en conclusies moeten dan ook niet worden beschouwd als laatste woorden, maar veel meer als gerichte uitnodigingen tot verdere uitwisseling van gedachten en een discussie die moet uitmonden in een verbetering van resultaat.

Peter van den Dool en Jan Geurts "Beta/techniek uit balans. Een beeld van de huidige knelpunten tussen aanbod en vraag en mogelijke oplossingen" Delft, januari 2000 (ISBN nr. 90-5861-006-3). Te bestellen bij Axis: 31 15 219 14 61

